

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

СХВАЛЕНО

Вченою радою
ім. Петра Могили

Протокол № 7
«29» травня 2025 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. ректора ЧНУ ім. Петра Могили
Леонід КЛИМЕНКО

«29» травня 2025 р.

ПРОГРАМА

атестаційного екзамену

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 291
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» галузь знань 29
Міжнародні відносини

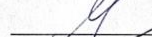
Перший проректор

 Юрій КОТЛЯР

Декан факультету політичних наук

 Анастасія ХМЕЛЬ

Завідувач кафедри міжнародних відносин та
зовнішньої політики

 Олександр ШЕВЧУК

*Програма схвалена
на засіданні кафедри міжнародних
відносин та зовнішньої політики
(Протокол № 4 від 30 квітня 2025 року)*

Миколаїв - 2025

ЗМІСТ

Вступ	3
I. Зміст комплексного екзамену за теоретико-методологічними блоками	7
Блок 1. Теорія міжнародних відносин	7
Блок 2. Історія міжнародних відносин	9
Блок 3. Міжнародні відносини та світова політика	11
Блок 4. Теорія та практика перекладу	13
II. Критерії оцінювання відповідей на іспиті	16
III. Рекомендована література	18

ВСТУП

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену була розроблена колективом викладачів кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Чорноморського національного університету імені Петра Могили. Зміст програми відповідає Освітньо-професійній програмі «Міжнародні відносини (з вивченням двох іноземних мов» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», затвердженої Вченої Радою ЧНУ ім. Петра Могили 01.07.2024 р. та стандарту вищої освіти за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом МОН України 4 серпня 2020 року.

Комплексний екзамен зі спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» є однією з форм підсумкової атестація випускників за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», яка здійснюється після завершення теоретичної та практичної частини навчання за відповідним освітнім рівнем з метою.

Метою проведення комплексного іспиту зі спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» є:

- встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандарту вищої освіти;
- оцінювання рівня сформованості загально-професійних і спеціалізовано-професійних компетентностей (знання, вміння, комунікація, автономність та відповідальність, інтегральна компетентність) випускників, передбачених відповідним рівнем національної рамки кваліфікацій і освітньо-професійною програмою підготовки фахівців за даним напрямком.

Вимоги до здібностей і підготовленості випускників. На атестацію виносяться система умінь та система відповідних змістових модулів, що

визначені в Освітньо-професійній програмі «Міжнародні відносини» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Провідними визначаються вміння:

- виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій (СК 1);
- аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному. (СК 2);
- оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях (СК 3);
- аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України (СК 7);
- застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем (СК 9);
- демонструвати знання та розуміння природи міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин (РН 01);
- демонструвати знання та розуміння природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів (РН 02);

- демонструвати знання природи міжнародного співробітництва, характеру взаємодії між міжнародними акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці (РН 03);
- спілкуватися іноземною мовою (ЗК 11);
- застосовувати навички професійного усного та письмового перекладу з/на іноземні мови, зокрема, з фахової тематики міжнародного співробітництва, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, регіональних студій, дво- та багатосторонніх міжнародних проектів (РН 12).

Характеристика змісту програми. Програма комплексного кваліфікаційного екзамену охоплює коло питань, які в сукупності характеризують вимоги до знань і вмінь особи, що бажає отримати освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр» за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Особливістю програми є те, що вона побудована за функціональними блоками і має міждисциплінарний синтетичний характер. Блоки програми відповідають функціям, для виконання яких має бути підготовлений бакалавр зі спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Порядок проведення атестаційного екзамену. Порядок проведення іспиту визначається Положенням про екзаменаційну комісію (далі – ЕК) Чорноморського національного університету ім. Петра Могили (далі – ЧНУ ім. Петра Могили). ЕК перевіряє науково-теоретичну та практичну підготовку випускників.

ЕК організовується щорічно і діє протягом календарного року. До складу комісії входять голова, члени комісії та секретар. Голова комісії затверджується Вченою радою ЧНУ ім. Петра Могили з низки провідних вітчизняних вчених. До участі в роботі екзаменаційної комісії можуть залучатися професори, доценти та інші викладачі відповідних кафедр як екзаменатори. У такому випадку вони користуються тими ж правами, що й члени комісії.

Робота ЕК проводиться у терміни, передбачені навчальними планами ЧНУ ім. Петра Могили.

До складання атестаційного екзамену допускаються студенти, які виконали всі вимоги навчального плану.

До ЕК перед початком атестаційного екзамену подається зведена відомість про виконання студентами навчального плану і про отримані ними оцінки з теоретичних дисциплін, практик та екзаменів на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».

Складання атестаційного екзамену проводиться на відкритому засіданні ЕК за участю не менше половини її складу при обов'язковій присутності голови комісії.

Атестаційний екзамен проводиться як комплексна перевірка знань студентів з дисциплін, передбачених навчальним планом за білетами, складеними у повній відповідності до навчальної програми дисциплін.

Результати складання атестаційного екзамену визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно» і «незадовільно» та оголошуються у цей же день після оформлення протоколів засідання ЕК.

I. ЗМІСТ АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ ЗА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИМИ БЛОКАМИ

БЛОК 1. Теорія міжнародних відносин

1. Об'єкт і предмет теорії міжнародних відносин
 2. Основні наукові школи та напрямки теорії міжнародних відносин.
 3. Міжнародні відносини як суспільно-історичний феномен.
 4. Суб'єкти міжнародних відносин.
 5. Методологічні принципи теорії міжнародних відносин та класифікація основних методів теоретичних досліджень
 6. Закономірності міжнародних відносин.
 7. Зв'язок між структурою і функцією системи.
 8. Сучасні школи й напрями в теорії міжнародних відносин
 9. Еволюція ліберальної парадигми.
 10. Еволюція політичного реалізму.
 11. Розвиток марксистської парадигми
 12. Неомарксизм. Світ-системна теорія.
 13. Модернізм і постмодернізм. Соціологія міжнародних відносин.
- Міжнародна політекономія.
14. Вестфальська система міжнародних відносин;
 15. Віденська система міжнародних відносин;
 16. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин;
 17. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин;
 18. Постбіполярна система міжнародних відносин.
 19. Механізм та процес прийняття зовнішньополітичного рішення.
 20. Проблема "сили" в ТМВ.
 21. Концепція «національного інтересу» у МВ. Співвідношення національного та інтернаціонального у зовнішній політиці країн.
 22. Глобальна система міжнародних відносин.

23. Типологія міжнародних відносин
24. Взаємозв'язок війни та політики. Типологія війни. Проблеми локальних війн у сучасних умовах.
25. Співробітництво та інтеграція в міжнародних відносинах.
26. Поняття міжнародного конфлікту.
27. Типи та види міжнародних конфліктів.
28. Типи міжнародного співробітництва
29. Різноманітність тлумачень міжнародної моралі. Основні імперативи міжнародної моралі в контексті глобалізації.
30. Особливості міжнародної ролі ТНК, національно-визвольних рухів, терористичних організацій та інших, як учасників міжнародних відносин.

БЛОК 2. Історія міжнародних відносин

1. Держави стародавнього Сходу у міжнародних відносинах
2. Форми міжнародних зв'язків у Давній Греції.
3. Зовнішня політика Стародавнього Риму.
4. Міжнародні відносини у Середньовічній Європі
5. Візантійська імперія у міжнародних відносинах Середньовіччя.
6. Міжнародне становище Київської Русі.
7. Утворення Галицько-Волинської держави та її відносини із Золотою Ордою, Литвою та Польщею.
8. Міжнародні відносини та зовнішня політика держав Середньовічного Сходу
9. Європейська політика в XVII ст. Формування Вестфальської системи
10. Революційні і наполеонівські війни (1792-1815 рр.).
11. «Східне питання» у європейській політиці 1820-1840-х рр.
12. Революції 1848-1849 рр. в Європі та їх вплив на розвиток міжнародних відносин.
13. Особливості взаємодії провідних країн світу в XIX ст.
14. Міжнародні відносини в Європі в період Віденської системи.
15. Потрійний (Четвертний) союз. Розвиток британсько-германських протиріч в період 1904-1907 рр. Утворення Антанти.
16. Перша світова війна: причини, характер та масштаби.
17. Геополітичні наслідки Першої світової війни. Версальсько-Вашингтонська система.
18. Утворення та засади діяльності Ліги націй. Мандатна система.
19. Версальська система міжнародних відносин: мирні договори з Німеччиною та її союзниками.
20. Російське питання у міжнародних відносинах 1918 – 1920 рр. Утворення та міжнародне визнання ССРСР.

21. Німецька проблема у міжнародних відносинах першої половини 1920-х рр. Локарнські угоди.
22. Світова економічна криза 1929-1933 рр. та її вплив на міжнародні відносини.
23. Криза Версальської системи (1933– 1935 рр.) та її демонтаж у 1936 – 1938 рр. Мюнхенська конференція.
24. Початок Другої світової війни. Радянсько-німецькі відносини у 1939 – 1941 рр.
25. Японська агресія у Східній та Південно-Східній Азії у 1939 – 1940 рр. Вступ у війну США.
26. Капітуляція Німеччини. Конференції «великої трійки» в Ялті та Потсдамі. Війна 1941 – 1945 рр. в Азіатсько-тихоокеанському регіоні. Капітуляція Японії.
27. Конференція в Думбартон-Оксі та Сан-Франциско. Заснування Організації Об'єднаних Націй.
28. Геополітичні наслідки Другої світової війни. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин.
29. Причини, генеза та головні етапи «холодної війни».
30. Військово-політична інтеграція країн Західної Європи і Північної Америки.

БЛОК 3. Міжнародні відносини та світова політика

1. Особливості повоєнного врегулювання в Європі й на Далекому Сході (з 1945 року)
2. Початок холодної війни та блокового протистояння
3. Німецьке питання у міжнародних відносинах 1945-1961 рр.
4. Початок розпаду світової колоніальної системи (1945-1955 рр.)
5. Діяльність ООН в умовах «холодної війни».
6. Карибська криза 1962 року.
7. Основні напрями радянсько-американської співпраці під час розрядки міжнародної напруженості.
8. Становлення політики розрядки в Європі (60-і – початок 70-х років XX ст.) та зміцнення європейської безпеки та співробітництва.
9. Питання міжнародної безпеки і обмеження стратегічних озброєнь в радянсько-американських відносинах 60-х – 70-х рр. XX ст.
10. Розпад колоніальних систем, країни, що визволилися у світовій політиці (60-і – 90-і рр. XX ст.).
11. Криза політики розрядки та нова зовнішньополітична стратегія Радянського Союзу (1985-1991 рр.)
12. Об'єднання Німеччини (1989-1990 рр.).
13. Країни третього світу у світовій політиці у XX – XXI століттях.
14. Організація Варшавського Договору: створення, діяльність, ліквідація.
15. Інтеграційні процеси в Західній Європі: від Європейського Співтовариства до Європейського Союзу.
16. Палестинська проблема у міжнародних відносинах.
17. Тайванська проблема у міжнародних відносинах.
18. Кашмірська проблема та індійсько-пакистанський конфлікт.
19. Афганістан як проблема Південної Азії.
20. Оксамитові революції 1989 – 1991 рр. в Східній Європі і крах Ялтинсько-Потсдамської системи.

21. В'єтнамська війна та її міжнародно-політичні наслідки.
22. Кіпрський конфлікт
23. Конфлікти в Африці у ХХІ столітті та спроби їх подолання.
24. Розпад СРСР та його міжнародно-політичні наслідки.
25. Російська агресія проти України (2014 – по сьогодні).
26. Світові інтеграційні процеси. Євразійська інтеграція.
27. Світові інтеграційні процеси. Латиноамериканська інтеграція.
28. Регіональні проблеми міжнародних відносин у сучасну епоху.

«Арабська весна».

29. Нові параметри міжнародної та європейської безпеки у ХХІ ст.
30. Україна і європейська безпека

БЛОК 4. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Завдання цього блоку мають на меті визначити готовність студентів-випускників здійснювати професійні функції перекладача з перекладу (з англійської мови на українську) з аркушу. Студенти виконують: переклад з аркушу англомовної статті політичної спрямованості українською мовою (обсяг – 500 знаків). Час, що надається студентам для підготовки завдання – 10-12 хвилин.

Тексти для перекладу з англійської мови на українську:

1. Ukrainian-Chinese Foreign Ministers to meet.
2. British-Hungarian contacts.
3. South Africa's Foreign Minister in France.
4. Finnish Foreign Minister to visit Moscow.
5. Canadian Prime-Minister in Moscow.
6. Syrian-Israeli talks.
7. US Secretary of State to Visit Syria on Mideast trip.
8. South Africa's Links with Iran.
9. Greek-Turkish talks.
10. Sino-Bulgarian trade accord.
11. Hope for improved trade with Japan.
12. Benefit to both.
13. China's trade accord with US.
14. Toyota to increase car production in Australia.
15. Grenada and Cuba sign accord.
16. Britain to expand export trade posts.
17. Cuba and South Africa sign pact.
18. France to sign deal with Cuba.
19. China relieved at America's renewal of trade privileges.
20. The United Nations Organization.
21. The United Nations Organization today.

22. General Assembly.
23. The Security Council.
24. Voting by secret ballot.
25. How General Assembly works.
26. US Secretary of State to Visit Syria on Mideast trip.
27. Benefit to both.
28. Britain to expand export trade posts.
29. China's trade accord with US.
30. British-Hungarian contacts.

II. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ НА ІСПИТІ

Рівень знань та практичних навичок студентів на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» оцінюється екзаменаційною комісією за результатами усного іспиту. Екзаменаційний білет містить 4 питання, які відображають зміст усіх поданих вище блоків.

Тривалість іспиту – 30 хвилин на одного студента.

Критерії оцінювання:

✓ «відмінно» / A / 90–100 - передбачає повне розкриття усіх питань, зазначених в білеті; змістовний та логічний виклад матеріалу; максимальне дотримання хронології подій і явищ; аналіз проблеми з використанням першоджерел; вміння робити власний аналіз міжнародних явищ та процесів із застосуванням сучасних методів та методичних засобів; робити аргументовані висновки; змістовні відповіді на додаткові запитання.

✓ «добре» / B / 82–89 / C / 75–81 - передбачає повне розкриття усіх питань білету; змістовний та логічний виклад матеріалу; дотримання хронології подій і явищ; вміння робити власний аналіз міжнародних явищ та процесів із застосуванням сучасних методів та методичних засобів, робити аргументовані висновки, відповіді на додаткові запитання. При цьому висновки є недостатньо обґрунтованими та повністю не розкривають зміст питань.

✓ «задовільно» / D / 69–74 / E / 60–68 - передбачає неповне розкриття питань, зазначених в білеті; певні знання хронології, подій та явищ дисципліни; недостатній рівень вмінь робити якісний аналіз міжнародних явищ та процесів; при цьому висновки є не обґрунтованими та не розкривають повністю суті питань.

✓ «незадовільно» / FX / 35–59 / F / 1–34 - передбачає повну відсутність правильних відповідей на запитання, не дотримання хронології подій і явищ; неспроможність робити аналіз міжнародних явищ та процесів; при цьому висновки є не вірними та практично не розкривають суті питань.

Відповіді студентів оцінюються кожним членом комісії, а голова підсумовує результати і після обговорення з комісією оголошує їх студентам. Голова ЕК передає письмові робочі записи студентів, зроблені під час іспиту, декану факультету.

Рішення ЕК приймається на закритому засіданні ЕК відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. При однаковій кількості голосів голос голови є вирішальним.

Студент, який при складанні атестаційного екзамену отримав незадовільну оцінку, відраховується з ЧНУ ім. Петра Могили і йому видається академічна довідка.

Студент, який не склав атестаційного екзамену, допускається до повторного складання протягом трьох років після закінчення ЧНУ ім. Петра Могили.

Студентам, які не склали атестаційний екзамен з поважної причини (документально підтвердженої), ректором ЧНУ ім. Петра Могили може бути продовжений строк навчання до наступного терміну роботи ЕК, але не більше, ніж на один рік.

Всі засідання ЕК протоколюються. У протоколи вносяться оцінки, отримані на атестаційному екзамені, записуються питання, що ставились, особливі думки членів комісії.

Протоколи підписують голова та члени ЕК, які брали участь у засіданні. Протоколи зберігаються в архіві ЧНУ ім. Петра Могили. Після закінчення роботи ЕК голова комісії складає звіт і подає його ректору.

III. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

До блоку 1:

1. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Теорія міжнародних відносин : навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2022. 176 с.
2. Теорія міжнародних відносин : підручник / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, О. Ю. Панфілов та ін.] ; за ред. М. П. Требіна ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2022. – 472 с
3. Блек Дж. Історія світу від найдавніших часів до сьогодення. Київ : Vivat, 2021. 256 с.
4. Історія міжнародних відносин: підручник / Алексєєнко, І.В., Маргулов, А.Х., Єремєєва, І.А., Несправа, М.В. Дніпро: ДДУВС, 2020. 228 с.
5. Мальський М., Мацях М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2007. 461 с.

До блоку 2:

1. Історія міжнародних відносин : навчально-методичний посібник / уклад.: І. М. Коваль, Ю. І. Майстренко. — Одеса : Астропринт, 2024. — 132 с
2. Лиман С. І. Історія міжнародних відносин та дипломатії (довестфальська доба) : навчальний посібник / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко. – Суми : Університетська книга, 2024. – 700 с.
3. Історія міжнародних відносин : підруч. / І. В. Алексєєнко, А. Х. Маргулов , І. А. Єремєєва , М. В. Несправа. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 228 с.
4. Булик М. В. Історія міжнародних відносин у давні часи: навчальний посібник. Маріуполь : МДУ, 2017. 274 с.
5. Історія дипломатії : навчально-методичний посібник / за ред. О. В. Бігняка. – Одеса : Гельветика, 2021. – 116 с.

До блоку 3:

1. Міжнародні відносини та світова політика : навч.-метод. посіб. / В. Ю. Дронов ; НУ «Одеська юридична академія». – Одеса : Фенікс, 2022. – 131 с.
2. Світова політика та міжнародні відносини XX–XXI століть : навчально-методичний посібник / І. М. Коваль, Ю. І. Майстренко ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. — Одеса : Астропринт, 2021. — 120 с.
3. Лісовський П.М. Політика міжнародних відносин: проблеми та перспективи : навч. посіб. / Лісовський П. М., Лісовська Ю. П. - Київ : Ун-т «Україна», 2021. - 349 с.
4. Міжнародні відносини та світова політика : навчальний посібник / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко ; за заг. ред. д-ра філос. наук, професора О. М. Кузя. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. – 201 с.
5. Міжнародні відносини та світова політика : підручник / [авт. кол.: В. А. Манжола, В. Ю. Крушинський, С. П. Галака та ін. ; за ред. В. А. Манжолі]; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Київ: Київський університет, 2010. – 863 с. : іл.

До блоку 4:

1. Галян О.В. Г Теорія і практика перекладу: навч.-метод. видання. Луцьк: Вежа-Друк, 2024. 52 с.
2. Єнчева Г. Г. Теорія і практика перекладу : навчальний посібник / Г. Г. Єнчева, А. В. Сітко, Л. Г. Буданова. — Вінниця. : Нова Книга, 2023. — 296 с.
3. Корунець І.В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник. 5-те вид., виправ. і допов. Вінниця : Нова книга, 2017. 448 с.
4. Польова Е.В., Уваренко Т.П. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови): навчальний посібник у двох частинах.

частина І: Галузевий переклад (міжнародне право, економіка). К. Ленвіт. 2010. 191 с.

5. Черноватий Л. М., Карабан В. І., Ганічева Т. В., Ліпко І. П. Переклад англomовної громадсько-політичної літератури. Міжнародні конвенції у галузі прав людини. Навчальний посібник. Вінниця: Нова Книга. 2006. 272 с.

6. Ребрій О.В. Переклад англomовної громадсько-політичної літератури. Європейський Союз та інші міжнародні політичні, економічні, фінансові та військові організації: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. За ред. Л.М. Черноватого та В.І. Карабана. Вінниця. Нова книга. 2009. 240 с.

7. Англо-український фразеологічний словник. Уклад. К. Т. Баранцев. 2-ге вид., випр. К.: Т-во «Знання», КОО, 2005. 1056 с.